

Mariánsky stĺp v Prahe – návrat Nepoškvrnenej

Branislav Michalka

9. júna 2020 ✚ Spoločnosť

4. júna, po 102 rokoch čakania a úsilia katolíckych veriacich, sa na Staromestské námestie v Prahe vrátil barokový skvost, šesť metrov vysoký a 22 ton vážiaci stĺp, postavený na pamiatku ubránenia sa Pražanov proti vojskám švédskeho kráľa. Stĺp dal postaviť cisár Ferdinand III., ako prejav vďaky voči Panne Márii, na príhovor ktorej sa mesto, v roku 1648, ubránilo presile nepriateľských vojsk. Autorom sochárskej výzdoby, a teda aj sochy Panny Márie, bol Hans Georg Bendel, narodený roku 1610 v nemeckom Švábsku, ktorý sa v roku 1651 stal mešťanom Starého Mesta pražského. Táto unikátna pamiatka ranného baroka stála na Staromestskom námestí, až do 3. novembra 1918. Vtedy došlo k udalosti, ktorá je úzko spätá so vznikom Československej republiky a dokresľuje charakter novovzniknutého štátu.

Protikatolícka hystéria

Pád habsburskej monarchie v roku 1918 vnímali protikatolícke živly v Čechách, ale aj na Slovensku, ako signál k protikatolíckym akciám. Na území Čiech, Moravy a neskôr aj Slovenska, dochádzalo k masovému ničeniu a znesväcovaniu katolíckych sakrálnych stavieb, skulptúr a devocionálií. Tisíce potupených a znesvätených krížov zo škôl, sa váľalo v košoch na odpadky a v prachu, stovky sôch sv. Jána Nepomuckého, stojace za dedinami, boli zvalené a rozbité. Revolučná luza vnikala do chrámov a páchala tam neprístopnosti.

Jednou z obetí tejto protikatolíckej nenávisti bol aj Mariánsky stĺp na Staromestskom námestí. Liberálni historici často hovoria, že stĺp sa stal obeťou vandalov alebo obeťou nacionalistických vášní, údajne preto, lebo si revolučný dav myslel, že je symbolom víťazstva cisárskych vojsk v bitke na Bielej hore. Táto bitka znamenala porážku českého stavovského povstania a podľa pokrokových historikov, sa touto porážkou začínalo „temno“ v českých dejinách.

Odhladiť od diskutabilnosti toho, či sa skutočne jednalo o obdobie „temna“, neseď príliš ani tvrdenie o čisto vandalskej alebo nacionalistickej príčine zničenia Mariánskeho stĺpu. Ako by sa potom dali vysvetliť tisíce devastácií po celej novej republike, ktoré sa zamerali na katolícke sakrálne predmety? Skaza Mariánskeho stĺpu nebola ojedinelým prejavom vandalizmu a nacionalizmu, ale jedným s tisícov protikatolíckych atakov novej revolučnej garnitúry. Väčšina českých vlastencov boli veriaci katolíci a preto tvrdenie, že za zničením stĺpu bola len nacionálna averzia proti Habsburgovcom alebo proti Nemcom, je nezmysel.

Symbol hanby a poníženia?

Nová republika mala jasne protikatolícky charakter a nijako sa tým netajila. Heslo „Preč od Ríma“ bolo obľúbeným heslom Masaryka a jeho revolučných spolubojovníkov.

Prečítajme si v dobovej tlači, čo sa vlastne stalo. Noviny Venkov zo 7. novembra 1918 nás informujú:

„Množstvo ľudu sa zhromaždilo tiež okolo Mariánskeho stĺpu, pomníku hanby a poníženia. A hneď vyliezali odvážny jednotlivci na podstavec, upevnili na kamenný stĺp s bronzovou sochou silné lano a vykonali všetky prípravy na strhnutie stĺpu. Pred 7. hodinou večer bol Mariánsky stĺp strhnutý za obrovského jasotu tisícov účastníkov tohto pamätného divadla. ...

Nebežalo tu teda o prejav proti určitému náboženstvu (tvrdia noviny Venkov, pozn. BM) ale o zvrhnutie sochy, ktorá tu bola postavená ako doklad, že náš národ bol od Habsburgovcov ujarmený. A tento symbol otroctva už nestojí. Ako bol stĺp zvalený? Odstránenie stĺpu vykonala žižkovská národne-socialistická organizácia za prítomnosti niekoľkých tisícov ľudí. Najprv bol zhodený archanjel Gabriel, porážajúci diabla a následne sa pristúpilo k zvaleniu vlastného stĺpu. Priestranstvo okolo stĺpu vyprázdnili členovia Sokola a keď bolo zaistená bezpečnosť, tak bol uviazaný do stredu stĺpu povraz, ktorý sa pri prvom ťahu pretrhol. Po 6. hodine večernej, keď bol upevnený nový povraz na stĺp, prišiel dr. Štech v automobile z Národného výboru a odviezol mariánsky obraz uložený v kamennom oltárik, do múzea. ... Po zvalení stĺpu, ktorý bude uložený do lapidária Zemského múzea, chcela časť zástupu vtrhnúť na Malú Stranu ku karmelitánskemu chrámu (že by aj tento gotický katolícky chrám, postavený pred vládou Habsburgovcov, bol symbolom habsburského jarma?, pozn. BM), ale poručík Kosek z vojenského veliteľstva dal včas obsadiť mosty, jednak vojakmi z nemocnice pri Rudolfíne, a tiež dorastom mestskej gardy a sokolskou strážou. (Ale pred kým vlastne chránia tí vojaci tú Malú Stranu? Pred hrdinskými revolucionármi? pozn. BM) ...

Bolo zistené, že ničitelia nezamýšľali dotknúť sa týmto činom náboženských citov katolíkov (zaiste, podobne ako pri stovkách ďalších prípadov, pozn. BM), ale chceli v Mariánskom stĺpe strhnúť symbol poroby a hanby.“

Tolko dobová tlač a my len dodajme, že po strhnutí mali na mieste skazy prejavy: sokol Antonín Chmelík a redaktor sociálno-demokratických novín Právo ľidu, Jan Skála. T.G. Masaryk, v tom čase ešte v cudzine komentoval strhnutie takto: „Keď Pražania tú sochu odstránili, tak som vlastne rád, pretože tá socha bola pre nás politickou potupou.“

Dve muchy jednou ranou

Hádky o tom, či mali ničitelia taký alebo onaký úmysel sú evidentne zbytočné. Určite každého, kto je trochu oboznámený s náladami všetkých tých sokolov, národných socialistov, sociálnych demokratov, či iných pokrokovito zmýšľajúcich občanov z roku 1918, ľahko napadne, že si nemuseli vyberať medzi úmyslami, aj keby hneď verili, že stĺp predstavuje triumf Habsburgovcov. Ich protikatolícke nálady si zgustli na znesvätení Panny Márie, archanjelov a svätých a ich protihabsburgovská averzia si poslúžila tiež. Prečo by sa mali tieto dve averzie vylučovať, to nie je vôbec zrejmé.

Niektoré ľavicové noviny po strhnutí vyzývali, aby pozostatky Mariánskeho stĺpu zostali na mieste a pripomínali poníženie katolíkov. Že by sa medzitým už zabudlo na tých Habsburgovcov? Ale preto, že mal krátko po strhnutí prísť do Prahy Masaryk a niektorí zahraniční politici, ktorí mali mať tribúnu na Staromestskom námestí, vedenie mesta rozhodlo, že trosky odprace, aby nebol pohoršený zahraničný sprievod.

Trosky stĺpu sa roztratili a len sporadicky sa nachádzali rôzne fragmenty, ako napr. hlava Panny Márie, v starožitníctvach. Časť fragmentov sa nachádzala v lapidáriu a zachránený gotický obraz sa nachádza

v depozitári Týnskeho chrámu.

Snahy o obnovenie

Snahy o obnovenie sa prejavili už počas prvej republiky. Jedným z iniciátorov bol aj vynikajúci český románopisec Jaroslav Durych. V roku 1923 sa odohrala demonštrácia niekoľkých tisícov Pražanov za obnovenie stĺpu. V roku 1938, pri príležitosti 20. výročia strhnutia stĺpu, podala Česká akademická liga žiadosť na magistrát, o jeho obnovu. O obnovení stĺpu sa uvažovalo aj počas Protektorátu, avšak nie z katolíckej piety, ale preto, že nemecké okupačné úrady v tom videli trusc akciu voči českému národu. Po vojne sa obnovy ujal katolícky Orol, ktorý začal organizovať zbierku na financovanie rekonštrukcie. Komunistický prevrat znamenal prerušenie týchto snáh na 40 rokov. Počas komunistického režimu sa pravidelne objavovali na pôvodnom mieste stĺpu kvety, ktoré tajná polícia odstraňovala.

Po páde režimu vznikla v roku 1990 Spoločnosť pre obnovu Mariánskeho stĺpu a v roku 1993 bol položený na námestí základný kameň. Proti obnoveniu sa však začali ozývať rôzne protikatolícke spolky a osobnosti. Tie spisovali petície, ktoré v roku 2001, 2013 a 2017 rozvírili hladinu verejnej mienky, v dnes už silne sekularizovaných Čechách. V roku 2019 bolo zverejnené memorandum 26 historikov umenia, ktorý apelovali na mesto, aby obnovu stĺpu nepripustilo. Pokrokoví arbitri umenia tvrdili, že : *„Mariánsky stĺp predstavoval už v okamžiku svojho vzniku triumfalistický výraz habsburskej monarchistickej ideológie, opierajúci sa o program militantnej katolíckej protireformácie.“* Že je pod ním podpísaný aj vedúci Ústavu dejín kresťanského umenia Katolíckej teologickej fakulty, Vít Vlnas, to už v dnešnej dobe „protikatolíckych katolíkov“ nemôže byť ani prekvapením.

Nakoniec sa ale tento mesiac podarilo dielo obnovy dokončiť. Ani sto rokov nenávisti nedokázalo zastaviť dielo Božie. Verní katolíci z Prahy môžu opäť putovať na Staromestské námestie, k Nepoškvrnenej Panne Márii, aby jej prejavili vďačnosť za záchranu mesta. Je za čo ďakovať, pretože to nebola určite záchrana prvá a ani posledná. A to sa netýka len konfliktov a katastrof, ktoré prišli po roku 1650, ale aj tých, ktoré možno ešte len prídu. Kiež by sa nám, ak to budeme potrebovať, dostalo jedného dňa tej istej pomoci, akej sa dostalo občanom Prahy. Panna Mária Nepoškvrnená, oroduj za nás!

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/mariansky-stlp-v-prahe-navrat-neposkvrnenej/>